

نیروهای مسلح

در نظام حقوقی ایران

مؤلفان:

وحید ملکی

فریبا سنجری مقدم

پژوهشگر حقوق عمومی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

توصیه رسانی:

دکتر علی اکبر گرجی ازندرنی

دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: ملکی، وحید
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: نیروهای مسلح در نظام حقوقی ایران/ مولفان وحید ملکی، فریبا سنجری مقدم؛ توصیه و مقدمه از علی اکبر گرجی ازندریانی.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۴۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: ایران — نیروهای مسلح — قوانین و مقررات
موضوع	: قوانین نظامی — ایران
شناسه افزوده	: سنجری مقدم، فریبا
رده بندی کلاسیک	: ۱۳۹۴ ن. ۸/م. ۱۳۷۳/۸ KMH
رده دی دیو	: ۳۴۳/۵۵۰۱۵
شمار کتابخانه	: ۴۰۷۹۳۹۲

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مدیریت تخریب در به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

نیروهای مسلح در نظام حقوقی ایران

مولفان: وحید ملکی، فریبا سنجری مقدم

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۶۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً مجید است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۳۸۶ - ۶۶۴۰۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۴۸-۰

ISBN: 978-600-193-548-0

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منبری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸
فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	توصیه و مقدمه از: دکتر علی اکبر گرجی از ندریانی
۱۵.....	فصل اول: تشکیلات نیروهای مسلح در نظام حقوقی ایران
۲۰.....	بحث اول: نیروهای مسلح در قانون اساسی
۲۰.....	بند اول: پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی
۲۱.....	بند دوم: پاسداری از انقلاب و نظام جمهوری اسلامی ایران
۲۲.....	بند سوم: تنوعیت عضویت بیگانگان در ارتش و نیروی انتظامی
۲۲.....	بند چهارم: تنوعیت استقرار پایگاه نظامی خارجی
۲۳.....	بند پنجم: استاده از امکانات نیروهای مسلح در زمان صلح
۲۴.....	بند ششم: منع به برداشتن شخصی از امکانات نیروهای مسلح
۲۵.....	مبحث دوم: ساختار نیروهای مسلح در نظام جمهوری اسلامی ایران
۲۵.....	بند اول: ستاد فرماندهی کل قوا
۲۶.....	بند دوم: ارتش جمهوری اسلامی ایران
۲۶.....	الف) ویژگیهای ارتش جمهوری اسلامی ایران
۲۷.....	ب) مأموریت و وظایف ارتش جمهوری اسلامی ایران
۲۸.....	بند سوم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۲۹.....	الف) تعریف سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۲۹.....	ب) هدف از تشکیل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۳۰.....	ج) وظایف و مأموریت‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۳۲.....	بند چهارم: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
۳۳.....	الف) مأموریت و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
۳۶.....	بند پنجم: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
۳۹.....	مبحث سوم: اصول و کلیات مربوط به نیروهای مسلح
۳۹.....	گفتار اول: ویژگیهای کلی و اساسی نیروهای مسلح
۳۹.....	بند اول: اسلامی بودن

- بند دوم: ولایی بودن ۴۰
- بند سوم: مردمی بودن ۴۰
- بند چهارم: خودکفایی ۴۰
- بند پنجم: انضباط ۴۱
- بند ششم: سادگی ۴۱
- بند هفتم: اقتدار ۴۲
- بند هشتم: تدافعی بودن ۴۲
- گفتار دوم: وظایف فردی و مسئولیت پرسنل نیروهای مسلح ۴۲
- گفتار سوم: موارد اصول شرافت سربازی ۴۴
- گفتار چهارم: اصول فرماندهی و سلسله مراتب در نیروهای مسلح ۴۶
- گفتار پنجم: وظایف عمومی فرماندهان، رؤسا و مدیران ۴۷
- گفتار ششم: اهداف فرمانده و پرسنل در رزم ۴۹
- مبحث چهارم: قوه مجریه و شورای عالی امنیت ملی ۵۱
- گفتار اول: سازماندهی شورای عالی امنیت ملی ۵۱
- گفتار دوم: اهداف شورای عالی امنیت ملی ۵۲
- بند اول: تأمین منافع ملی ۵۲
- بند دوم: پاسداری از انقلاب اسلامی ۵۲
- بند سوم: پاسداری از تمامیت ارضی ۵۳
- بند چهارم: پاسداری از حاکمیت ملی ۵۳
- گفتار سوم: وظایف و اختیارات شورای عالی امنیت ملی ۵۳
- بند اول: تعیین سیاست‌های دفاعی-امنیتی کشور ۵۳
- بند دوم: هماهنگی امور کشور با تدابیر دفاعی-امنیتی ۵۴
- بند سوم: بهره‌گیری از امکانات کشور برای مقابله با تهدیدات ۵۴
- گفتار چهارم: قوه مجریه و مصوبات شورای عالی امنیت ملی ۵۵
- مبحث پنجم: نیروهای مسلح از منظر آیات و روایات ۵۶
- گفتار اول: کارزار پیامبر و لشکر اسلام ۵۶
- گفتار دوم: ویژگی فرمانده لشکر ۵۷
- گفتار سوم: نصب حفاظت و اطلاعات ۵۸
- گفتار چهارم: اطلاعات و نیروی حراست ۵۹

فهرست مطالب □ ۷

گفتار پنجم: ریس جمهور و کنترل مسئولان ۶۰

گفتار ششم: کنترل کارگزاران ۶۱

فصل دوم: جایگاه قانونی نیروهای مسلح در نظام سیاسی ۶۳

مبحث اول: جامعه و نیروهای مسلح ۶۸

گفتار اول: رابطه نظامیان با جامعه ۶۹

گفتار دوم: کنترل سیاسی نظامیان ۷۱

گفتار سوم: نیروهای مسلح و قدرت سیاسی ۷۵

گفتار چهارم: نظامی‌گری و عوامل تعیین‌کننده سطوح آن ۷۷

مبحث دوم: ابعاد نیروهای مسلح (نظامیان) و قدرت ۸۲

گفتار اول: سنجش‌شناسی رژیم نظامی ۸۶

گفتار دوم: نقش نیروهای مسلح در سیاست ۹۰

مبحث سوم: نقش نیروهای مسلح در سیاست و تشکیل دولت ۹۶

گفتار اول: میزان تأثیر نظامیان در سیاست (فرضیه‌ها) (فرضیه‌های

ویمن) ۹۶

گفتار دوم: نظریه مداخله نظامیان در سیاست (فرضیه‌ها) ۹۸

بند اول: فرضیه فردریک انگلس ۱۹۷۱ ۹۸

بند دوم: فرضیه آندرسکی ۹۸

بند سوم: فرضیه موریس جانویتز ۹۹

بند چهارم: فرضیه ایونزو بولن ۹۹

بند پنجم: فرضیه نورد لینگر ۱۰۰

بند ششم: فرضیه لاونتال ۱۰۰

گفتار سوم: عوامل تعیین‌کننده نوع رژیم نظامی ۱۰۱

گفتار چهارم: عوامل تعیین‌کننده قدرت حکومت نظامیان ۱۰۱

بند اول: منابع ۱۰۱

بند دوم: پیوستگی نهادی ۱۰۱

بند سوم: سطح حرفه‌ای بودن ۱۰۲

بند چهارم: عوامل سنجش نظامی‌شدن ۱۰۲

مبحث چهارم: نقش نیروهای مسلح در فرآیند سیاسی ۱۰۳

گفتار اول: ویژگی‌های خاص حرفه نظامی	۱۰۵
گفتار دوم: دلایل دخالت نظامیان در سرنوشت کشور	۱۰۸
گفتار سوم: شرایط مطلوب برای مداخله نظامی در سیاست	۱۰۹
گفتار چهارم: محدوده کنترل غیر نظامیان	۱۱۲
گفتار پنجم: سطوح مداخله نظامیان در سیاست	۱۱۴
گفتار ششم: سطوح مداخله نظامی و ساختار اجتماعی	۱۱۶
گفتار هفتم: رژیم‌های نظامی و سرنوشت آنها	۱۱۹
گفتار هشتم: ضعف و شکست‌های رژیم نظامی	۱۲۱
گفتار نهم: دولت ترکیبی نظامی-غیر نظامی	۱۲۴
پیچیدگی سیری	۱۲۷
الف) عمل داخلی	۱۲۸
ب) عوامل خارجی	۱۲۸
مبحث پنجم: اختیارات نیروی انتظامی	۱۳۰
گفتار اول: وظایف نیروی نظامی	۱۳۸
گفتار دوم: فهرست خدمات نیروی نظامی به مردم	۱۴۳
بند اول: وظایف امنیتی-انتظامی	۱۴۳
الف) اطلاعاتی	۱۴۳
ب) امنیتی-انتظامی	۱۴۵
ج) کشف جرائم	۱۴۶
د) یگان ویژه پاسداران	۱۴۷
ه) حوزه‌های مرزی	۱۴۷
و) پاسگاه‌ها و کلانتری‌ها	۱۴۸
بند دوم: وظایف قضایی	۱۴۹
الف) اطلاعاتی	۱۴۹
ب) امنیتی - انتظامی	۱۴۹
ج) کشف جرایم	۱۵۰
د) راهنمایی و رانندگی	۱۵۰
ه) پاسگاه‌ها و کلانتری‌ها	۱۵۱
بند سوم: وظایف انتظامی - خدماتی	۱۵۲

فهرست مطالب □ ۹

الف) اطلاعاتی	۱۵۲
ب) امنیتی - انتظامی	۱۵۲
ج) کشف جرایم	۱۵۳
د) راهنمایی و رانندگی	۱۵۳
ه) وظیفه عمومی	۱۵۴
و) پاسگاهها	۱۵۴
نتیجه گیری	۱۵۵
تأثیر سوم: نیروی انتظامی وارث تفکر حسیه یا نسخه بدل نهاد پلیس در غرب؟	۱۵۷
مبحث ششم: تأثیر شورای نگهبان از اصول قانون اساسی مرتبط با نیروهای مسلح	۱۶۰
۱) اصل یکصد و هفتاد و دوم	۱۶۰
۲) اصل یکصد و چهل و پنجم	۱۶۱
۳) اصل یکصد و چهل و چهارم	۱۶۲
۴) اصل یکصد و دهم	۱۶۳
نتیجه گیری	۱۶۷
فهرست منابع	۱۷۵
آشنایی با مولفین	۱۸۱

مقدمه

پس از موفقیت و استقبال گسترده از اولین کتاب مولف تحت عنوان "نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی" و دومین اثر، با عنوان "پاسداری از قانون اساسی توسط رئیس جمهور (مطالعه تطبیقی نظامهای حقوقی ایران، فرانسه، آمریکا و افغانستان)" اثر حاضر که در نوع خود نسخه بی بدیلی از بررسی حقوقی نیروهای مسلح می باشد؛ تقدیم جامعه حقوقی تقدیم می گردد.

همچنین برخیزد واجب میدانیم؛ از استادان گرامی در طول تحصیل (از اول پایه ابتدایی تا دوره دکتری)؛ دکتر سید محمد هاشمی، دکتر حسین رحمت الهی، دکتر خدایار پرهیز، دکتر محمد محمد جواد رضایی زاده، دکتر ولی رستمی، دکتر محمد جواد پروید دکتر فیروز اصلانی، دکتر علی یار ارشدی، دکتر پرویز انصاری معین، دکتر ناصر میرزاده، دکتر رضا طجلو، دکتر عباسعلی کدخدایی، دکتر نجادعلی اساسی، دکتر عزت الله عراقی، دکتر محمد جلالی، دکتر علی اکبر گرجی ازندیانی، دکتر حاکم قنوتی، دکتر محمد جواد ارسطاء، دکتر بیژن عباسی، دکتر ایرج گلدوزیان، و دکتر سید علی محمد یثربی قمی، قدرانی لازم به عمل آورم.

لازم است تا از عزم راسخ جناب آقای سید عباس حسینی نیک (مدیریت مجموعه انتشارات مجد) که همواره سعی در ارتقای مباحث حقوق عمومی داشته و دارند، و با ارایه طریق به اینجانبان مایه دلگرمی اثر حاضر، و در اثر پیش گفته شده اند، کمال تشکر و قدررانی به عمل آید.

علی ایحال در این راه، این نظرات دانشمندان علم حقوق است که با خواندن اثر حاضر، ما را در رفع نواقص احتمالی یاری می نماید. بدین منظور خواهشمند است، دانشجویان و اساتید محترم، نظرات گهربار خود را به رایانامه publiclaw1364@gmail.com ارسال فرمایند.

همتم بدرقه راه کن ای طایر قدس که دراز است ره مقصد و من نو سفرم

وحید ملکی؛ فریبا سنجری مقدم

توصیه و مقدمه از: دکتر علی اکبر گرجی از ندریانی (دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

هر حکومت و دولتی برای حفظ استقلال، امنیت و تمامیت ارضی خود نیاز به نیروی مسلح قوی، مقتدر و سازمان یافته دارد. جمهوری اسلامی ایران نیز پس از استقرار، برای تداوم خود و دفع و تهدیدات داخلی و خارجی، نیروهای مسلحی را فراهم نموده است که از جمله آنها، ستاد فرماندهی کل قوا، ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انتظامی و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح می‌باشند. مطالب مربوط به نیروهای مسلح در قانون اساسی، قوانین عادی و آیین نامه انضباطی، به دو دسته تقسیم می‌شود: دسته اول مطالب اختصاصی هر یک از آنها و دسته دوم، اصول، مبانی و کلیات است که شامل همه آنها می‌شوند. جمله اینها، ویژگی‌هایی کلی و اساسی آنها، مسئولیت و وظایف فردی، اصول شرافت‌سبازی، اصول فرماندهی و سلسله مراتب، وظایف عمومی فرماندهان، رؤسای مدیران و وظایف پرسنل و فرمانده در رزم است.

جوامع انسانی برای حفظ حکومت، استقلال و تمامیت ارضی و تأمین امنیت خود ناگزیر از فراهم نمودن نیروی انتظامی هستند. همچنین استقلال و امنیت هر کشور و دولت اعم از داخلی و خارجی نیز در پرتو قدرت و توان نظامی تأمین می‌گردد.

مقابله با مهاجمان خارجی با کسانی که در داخل کشور حضور ندارند، امنیت اجتماعی را مختل می‌کنند، جز با توان نظامی حل نمی‌شود. از این رو کشورهای مختلف بدین منظور تشکیل و سازماندهی نیروهای مسلح خود را در راستای دفع خطرهای خارجی و داخلی طراحی می‌کنند و با تشکیل سازمانها و نهادهای نظامی خاص، افراد کارآمد و توانا را به استخدام در می‌آورند.

در نظام جمهوری اسلامی ایران، موضوع نیروهای مسلح از نظر اعتقادی نیز مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا مبنای حکومت ایران، اعتقادات اسلامی است و یکی از تفاوت‌های اساسی حکومت اسلامی با سایر نظام‌های سیاسی، دیدگاه اسلام نسبت به دفاع و جهاد، زیربنای ساختار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است. امور نظامی براساس عقاید اسلام، امور نظامی منحصر به ارگان و یا افراد خاصی نیست، بلکه عموم مردم وظیفه دارند برای حفظ و حرارت از اسلام و مرزهای حکومت اسلامی بکوشند. در حالی که در غالب کشورهای غربی این امر به عنوان شغل برای گروهی از مردم دیده می‌شود یا با دیدی آرمان‌شهری به عنوان یک امر ملی و با انگیزه میهن پرستی و وطن پرستی تلقی می‌شود، در اسلام از منظری بالاتر و والاتر به عنوان یک وظیفه الهی محسوب می‌گردد.

با مقدمه پیش گفته و نظر به اینکه نیروهای مسلح نیز به انجام امور حاکمیتی پرداخته و از این منظر با حقوق عمومی عجین شده است. با این توضیح که حقوق عمومی قواعدی است که بر روابط دولت و مأموران او با مردم حکومت می‌کند و سازمانهای دولتی را تنظیم می‌سازد. لذا پر واضح است که مأموران و سازمانهای دولتی یاد شده نیز مفهوم عام است و نیروهای مسلح را در بر می‌گیرد. با توجه به فقر منبع در این زمینه، خدمت پرداختن به مساله و مسایل نیروهای مسلح و ساختار آن با نگاهی حقوقی عمومی وار؛ کتاب حاضر که حاصل دو عزیز حقوقدان عمومی (آقای وحید ملکی و آقای دیبا سنجری مقدم) می‌باشد؛ به کنشگران عرصه نیروهای مسلح و جامعه حقوقی توصیه می‌گردد.

امید است خداوند متعال به نویسندگان اثر حاضر که از پژوهش‌های برتر و خلاق حقوق عمومی کشور می‌باشند، توفیق روزافزین در خلق آثار ارزشمند و گره‌گشایی در باب موضوعات حقوق عمومی را بدهد.